

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ МИКОЛАЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО»**

**ЦИКЛОВА КОМІСІЯ ТЕХНІЧНОГО
НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ (ВИПУСКОВА)**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник директора

з навчальної роботи

ВСП «Фаховий коледж

МНУ імені В.О.Сухомлинського»

Олена САХАРОВА

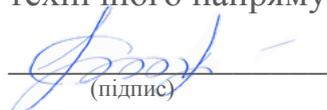
«27» серпня 2024 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МЕНЕДЖМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ»**

Освітньо-професійний ступінь:	<u>фаховий молодший бакалавр</u>
Галузь знань:	<u>23 Соціальна робота</u>
Спеціальності:	<u>231 Соціальна робота</u>

Розробник: **Санайко Ксенія Миколаївна**, викладач вищої категорії циклової комісії технічного напрямку підготовки (випускова)

(підпис)

КСЕНІЯ САНАЙКО
(прізвище та ініціали)

Програма затверджена на засіданні циклової комісії технічного напрямку підготовки.

Протокол № 11 від «26» серпня 2024 року

Голова циклової комісії

(підпис)

Ксенія САНАЙКО
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено навчально-методичною радою коледжу.

Протокол № 8 від «27» серпня 2024 року

Голова навчально-методичної ради

(підпис)

Олена САХАРОВА
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Самостійна робота – 0 год.	Галузь знань 23 «Соціальна робота»	Профільна (60 год, 2 кредити)
	Напрямок підготовки 231 «Соціальна робота»	Рік підготовки:
		2-й
		Семестр
		4-й
Тижневих годин для денної форми навчання: <u>4 семестр</u> Тижневих годин – 2	Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	4-й семестр - 20 год.
		Практичні
		4-й семестр – 40 год.
		Вид контролю: 4-й семестр - атестація

Мова навчання – українська.

Примітка.

Електронна адреса дистанційного курсу на платформі <https://lms.human.ua>:

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Дисципліна «Економіка соціальної роботи та соціальна статистика» включає в себе інформацію щодо теоретичних основ економіки в сфері охорони здоров'я, розуміння сутності соціальної та економічної політики та необхідності соціального захисту населення в ринкових умовах, розгляд сутності та значення для розвитку соціальної сфери матеріального добробуту, рівня та якості життя населення, економічного статусу та вивчення поточних показників та тенденцій щодо цих явищ, а також більш детальне вивчення особливостей економіки охорони здоров'я як однієї з важливих складових соціальної сфери, формування у студентів теоретичних знань і практичних навичок кількісної оцінки якості соціальних явищ та процесів.

Завдання:

- вивчення методів аналізу соціальних процесів, їх статистичного забезпечення;
- формування навичок аналізу і прогнозування рівня життя населення і розвитку соціальної сфери;
- аналіз закономірностей відтворення населення, прогнозування та моделювання чисельності та складу населення;
- оцінювання умов життя населення.

Вивчення дисципліни дозволить студентам краще адаптуватися в економічних поняттях та процесах, що характерні для сучасного суспільного життя та набути навичок впливу на них та забезпечення економічної ефективності програм, проектів та заходів у сфері соціального забезпечення та соціальної роботи.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: теоретичні та правові основи економіки в сфері соціальної роботи, сутність економічної та соціальної політики в контексті економічного забезпечення соціальної сфери, питання матеріального добробуту, рівня і якості життя населення та державних соціальних гарантій, особливості економіки охорони здоров'я як складової соціальної сфери.

Міждисциплінарні зв'язки: «Економіка соціальної роботи та соціальна статистика» інтегрується з дисциплінами: система організації соціальних служб, соціальна політика, етика соціальної роботи, правове регулювання соціального забезпечення, економічні основи соціальної роботи.

Навчальна дисципліна належить до вибіркових дисциплін.

Програму упорядковано із застосуванням сучасних педагогічних принципів організації навчально-виховного процесу вищої освіти.

Загальний підхід: вивчення дисципліни передбачає опанування теоретичних знань з основ економіки в соціальній сфері та соціальній роботі, вивчення сутності та змісту економічної та соціальної політики, стану економічного розвитку країни, регіону з точки зору соціального забезпечення

населення та здійснення соціальної роботи, вивчення нормативно-правових документів в цій сфері, а також опанування навичок щодо роботи з нормативно-правовими документами в цій сфері, моніторингу та аналізу стану економічної політики, соціальної політики, економічного розвитку, соціального забезпечення тощо та використання цих знань та навичок для здійснення своєї професійної діяльності та пошуку напрямів її покращення, надання консультацій з економічних питань своїм клієнтам.

Для успішного проходження курсу студентіві необхідно вчасно виконувати всі завдання викладача, при виявленні питань чи проблем з їх виконанням завчасно звертатися до викладача.

Вивчення дисципліни завершується підсумковою атестацією, тому в процесі вивчення різних тем студенту доцільно звертати увагу на питання, що виносяться на підсумковий контроль.

Мета курсу:

опанування економічними знаннями та навичками, формами і методами економічної діяльності в системі соціального захисту населення і соціальної сфери в цілому, економічними основами соціального захисту та соціального забезпечення населення, раціонального використання фінансових коштів.

Зокрема:

- розуміти сутність, значення і особливості економіки в соціальній сфері;
- опанувати економічні особливості в галузі виробництва нематеріальних благ - послуг у сфері соціальної роботи;
- оволодіти основними категоріями, поняттями та розуміти принципи економіки у відносинах суб'єктів соціальної роботи з державою і між собою;
- розуміти сутність економічної та соціальної політики, їх взаємозв'язок та вплив на формування економічного простору соціальної роботи;
- розуміти сутність таких понять як матеріальний добробут, рівень та якість життя населення, вміти аналізувати динаміку і ступінь диференціації добробуту населення на місцевому, регіональному, державному та міжнародному рівні і розуміти їх вплив на стан розвитку держави, соціальну політику та соціальне забезпечення населення;
- бути обізнаними у сфері мінімальних державних соціальних гарантів, здатними працювати у сфері їх моніторингу та надавати консультації клієнтам соціальних служб з питань соціальних гарантій, допомог, пільг та ін. виплат;
- розуміти сутність та особливості економіки охорони здоров'я, її ефективності та застосовувати ці знання при наданні соціальних послуг;
- розуміти основні параметри програм адресної соціальної допомоги малозабезпеченим групам населення в регіоні, вміти їх аналізувати з економічної точки зору та надавати рекомендації по ним;

– опанувати навички консультивання сімей, особливо молодих щодо розрахунку і виявити їх резервів та джерел економічних проблем.

Відповідно до освітньо-професійної програми 231 Соціальна робота за рівнем вищої освіти зі спеціальності 231 Соціальна робота, дисципліна «Економіка соціальної роботи та соціальна статистика» забезпечує *формування таких загальних та фахових компетентностей*:

ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

СК 5. Здатність виявляти потреби населення у соціальних послугах.

СК 6. Здатність організовувати та контролювати надання соціальних послуг.

СК 7. Здатність визначати шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.

СК 8. Здатність до співпраці у міжнародному середовищі та розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Нормативний зміст підготовки здобувачів фахової передвищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання:

РН 3. Розв'язувати типові задачі в професійній діяльності.

РН 4. Застосовувати інформаційні ресурси та методики оцінки поведінки чи діяльності індивідів і соціальних груп.

РН 6. Використовувати технології соціальної діагностики, профілактики, корекції із застосуванням сучасних форм та методів професійної діяльності.

РН 9. Здійснювати соціальне інспектування й оцінку потреб уразливих категорій громадян, у тому числі тих, хто опинився у складних життєвих обставинах.

РН 14. Планувати, аналізувати, контролювати й оцінювати власну роботу і роботу інших осіб у спеціалізованому контексті.

3.

4. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Економічні основи у соціальній роботі

Тема 1. Теоретичні основи економіки в сфері соціальної роботи.

1.1. Економічні основи соціальної роботи»

Сутність і особливості економічної діяльності в сфері соціальної роботи. Економічні процеси в суспільстві та їх вплив на соціум і соціальне благополуччя суспільства в цілому, соціальних груп та окремих особистостей; закономірності розвитку економічних відносин різних суб'єктів і функціонування соціальної роботи, соціальних служб, установ і підприємств соціального обслуговування населення в суспільстві. Економіка соціального

обслуговування, її особливості і відмінності від економіки виробничої діяльності, їх взаємовплив і взаємозумовленість. Основні принципи економіки соціального обслуговування як відображення загальних принципів соціальної роботи та специфіки економічного розвитку соціальної сфери (економічної справедливості, суспільної доцільності, соціально-економічного реагування, економічної ефективності та ін.)

1.2. Економічна політика і система соціального захисту населення

Зміна системи економічної взаємодії держави і особистості в різні періоди економічного розвитку. Відхід держави від централізованої системи розподілу, переорієнтація його політики на реалізацію потенційних можливостей особистості до самозабезпечення. Економічна політика держави як сукупність принципів, рішень і дій, спрямованих на забезпечення оптимального функціонування ринкового механізму в цілях створення необхідних умов життєдіяльності населення.

Принципи зміст та напрямки економічної політики держави. Основні функції держави в економіці вільної конкуренції, верхні і нижні допустимі межі втручання в економіку конкурентоспроможного ринку для забезпечення матеріального добробуту населення. Взаємозв'язок і взаємозалежність економічної та соціальної політики держави, їх роль в ефективному функціонуванні системи соціального захисту населення. Сутність, основні напрями та економічні джерела функціонування системи соціального захисту населення, її обумовленість розвитком ринкових відносин. Система соціального захисту як найважливіша складова частина економічної політики і держави.

1.3. Об'єктивна необхідність соціального захисту населення в суспільстві ринкових відносин

Основні передумови необхідності формування системи соціального захисту населення в умовах ринку: підвищення питомої ваги приватної власності на засоби виробництва; зміна системи розподілу матеріальних і духовних благ; стратифікація суспільства, зростання чисельності і збільшення соціально вразливих категорій населення; відчуження виробника від засобів виробництва; зростання безробіття; зниження рівня життя населення та ін.

Основні етапи зміни соціальної спрямованості економічної політики цивілізованої держави в різні періоди розвитку економічної теорії та практики ринкових відносин; визнання державою і суспільством своєї відповідальності за дотримання економічних і соціальних прав людини на недостатній рівень життя і безперервне його поліпшення.

1.4. Економічний простір соціальної роботи

Поняття і сутність економічного простору соціальної роботи. Загальна характеристика структури і основні функції економічного простору соціальної роботи. Економічний потенціал соціальної сфери та його роль у задоволенні потреб суб'єктів соціальної роботи (особистості, сім'ї, колективу, групи) відповідно до науково обґрунтованих нормативів.

Рівні економічної взаємодії органів і установ соціальної роботи та соціальної сфери в цілому, що забезпечують громадську життєдіяльність. Економічні зв'язки і взаємовідносини між різними суспільними суб'єктами соціальної сфери. Зміна економічних зв'язків суб'єктів і об'єктів економічного

простору в сферах охорони здоров'я, освіти, праці та побуту та їх вплив на життєзабезпечення населення. Взаємозв'язок і взаємодія економічного простору соціальної роботи з економічною, політичною, духовною сферами.

1.5. Нормативно-правова база економічної діяльності в сфері соціальної роботи

Необхідність формування нормативно-правової основи економічної діяльності в системі соціального захисту населення як спеціалізованого інституту цивілізованої держави. Основні елементи нормативно-правової бази соціальної роботи. Конституція - правовий фундамент соціальної захищеності громадян. Основні закони, що регулюють економічну діяльність в сфері соціальної роботи. Укази Президента України, Постанови Уряду України, які регламентують діяльність соціальних служб. Кодекси як збір законів і їх роль в нормативному забезпеченні економічної діяльності. Нормативні акти місцевих органів влади, їх значення і специфіка. Приблизні положення про соціальні служби як нормативне керівництво їх діяльності.

Тема 2. Економічні основи діяльності організації, установ та служб у сфері соціальної роботи

2.1. Матеріальний добробут населення, його структура та динаміка

Добробут населення: поняття, сутність, показники. Вплив відносин власності на добробут населення. Рівень і якість життя. Система показників, що характеризують добробут, рівень і якість життя: доходи населення сукупні, номінальні, реальні; рівень і динаміка цін на товари та послуги; тривалість робочого дня і робочого тижня; житлові умови; обсяг виплат і пільг; рівень освіти та медичного обслуговування; середня тривалість життя. Потенціал індивідуального розвитку людини як узагальнюючий показник добробуту населення країни. Структура споживання. Мінімальний споживчий бюджет і прожитковий мінімум. Критерії забезпеченості та бідності.

2.2. Економічний статус як фактор диференціації у соціальній роботі

Економічний статус: поняття та чинники, що його визначають. Види відхилення економічного статусу і показники. Соціальна стратифікація суспільства та економічний статус різних груп і верств населення, їх взаємозалежність. Диференціація економічного статусу - основа соціального розшарування суспільства. Основні соціально-економічні методи вирівнювання економічного статусу населення.

2.3. Мінімальні державні соціально-економічні гарантії, пільги та виплати різним верствам населення

Мінімальні державні гарантії і мінімальні соціальні стандарти: поняття, сутність, значення. Система гарантій в галузі пенсійного забезпечення, посібників, оплати праці, медичного обслуговування, освіти і т.д. Класифікація державних соціально-економічних гарантій в залежності від об'єкта соціального захисту літніх людей та інвалідів, дітей, безробітних і т.д. Нормативно-правові документи, що закріплюють гарантії та пільги.

Проблеми вдосконалення соціально-економічних гарантій в підтримці соціально вразливих груп населення. Регіональні програми підвищення мінімальних гарантій, встановлених на федеральному рівні.

2.4. Організаційно-економічні основи соціального забезпечення та його особливості на сучасному етапі

Державна гарантія прав громадян на соціальне забезпечення, його види та структура. Організаційно-економічний механізм здійснення соціального забезпечення. Фонди соціального забезпечення та джерела їх формування. Порядок обчислення трудових і соціальних пенсій. Розміри пенсій і їх співвідношення з оплатою праці та мінімальним прожитковим мінімумом. Перерахунок та індексування пенсій. Співмірність умов і норм пенсійного забезпечення з економічними можливостями держави.

Економічні основи концепції реформи пенсійного забезпечення та створення пенсійної системи, відповідної ринкової економіки. Соціальне забезпечення - національна система програм, виплат, послуг і пільг по задоволенню соціально-економічних потреб населення.

Тема 3. Основи економіки охорони здоров'я

3.1. Основи економіки охорони здоров'я.

Сутність економіки та економіки охорони здоров'я. Сучасні відносини і їх прояв у сфері охорони здоров'я. Економіка охорони здоров'я: методи, мета, завдання та роль курсу в системі вищої школи. Специфіка та механізм дії економічних законів в сфері охорони здоров'я.

3.2. Планування та прогнозування в системі охорони здоров'я. Основи фінансового планування в системі охорони здоров'я.

Сутність планування та прогнозування і їх роль в охороні здоров'я. Функції та методологія планування діяльності в системі охорони здоров'я. Види і методи планування. Визначення об'ємів медичної допомоги та санітарно-епідеміологічного забезпечення. Стратегічний план медичного закладу, його характеристика і завдання. Зміст та зв'язок стратегічного і оперативного планів лікувально-профілактичних закладів.

Зміст і значення фінансового менеджменту в охороні здоров'я. Структура фінансової системи країни. Джерела фінансування галузі. Основні фінансові моделі систем охорони здоров'я. Державний бюджет та механізм його формування в Україні. Методика фінансового планування діяльності медичних закладів.

3.3. Ринок послуг охорони здоров'я. Основи маркетингу медичних послуг. Організація маркетингової діяльності.

Закономірності формування, функціонування та особливості ринку охорони здоров'я. Сутність та особливості медичних послуг. Організаційно-економічні та правові методи регулювання ринку медичних послуг. Сутність, головні принципи та функції маркетингу медичних послуг. Складові маркетингової діяльності медичного закладу. Етапи комплексного маркетингового дослідження ринку медичних послуг. Аналіз можливостей медичного закладу на ринку послуг охорони здоров'я. Реклама. Економічна сутність підприємництва в охороні здоров'я.

3.4. Ефективність діяльності системи і закладів охорони здоров'я.

Показники і критерії медичної ефективності діяльності закладів охорони здоров'я. Соціальна ефективність, її критерії. Визначення і аналіз економічної ефективності діяльності закладів охорони здоров'я. Вивчення економічних

збитків при тимчасовій втраті працездатності, що викликана захворюваністю населення та травматизмом. Економічний ефект і економічна ефективність. Прямі витрати та непрямі втрати, що пов'язані з захворюваністю та інвалідністю населення.

Кредит II. Основи статистики в соціальній роботі

Тема 4. Теоретичні основи статистики

4.1. Методологічні засади статистики Становлення статистики як науки.

Предмет та метод статистичної науки. Основні поняття і категорії статистичної науки.

Статистична сукупність. Одиниця сукупності та її ознаки. Узагальнюючі статистичні характеристики.

Галузі статистичної науки. Права і обов'язки органів державної статистики. Порядок і умови доступу до статистичної інформації. Статистичні таблиці та правила їх побудови. Графічні методи зображення даних.

Семінар:

Питання для обговорення:

1. Закон великих чисел і статистичні закономірності. Метод статистики та статистична методологія.

2. Завдання статистики в сучасних умовах та її організація в Україні.

3. Міжнародні статистичні організації.

Практичне заняття: Приклади оформлення статистичних таблиць та графіків.

4.2. Предмет та завдання соціальної статистики Предмет соціальної статистики. Поняття соціального явища та соціального процесу. Види соціальних процесів. Об'єкт та завдання соціальної статистики. Поняття соціального інституту та соціальної спільності. Соціальна система та її складові. Гомогенні та гетерогенні соціальні системи. Соціальна структура. Поняття соціальної верстви та соціальної групи. Види та рівні соціальних структур.

Система показників: ієрархічна структура, набори індикаторів, інтегральні й узагальнюючі показники. Методологія визначення індексу людського розвитку.

Семінар:

Питання для обговорення:

1. Основні напрями вивчення соціальних процесів.

2. Місце в системі наукових досліджень сучасних соціально-економічних процесів, взаємозв'язок з іншими науками та навчальними дисциплінами.

3. Сучасна організація статистики в Україні.

4. Концепція людського розвитку та її пріоритетні напрями для України.

Практичне заняття: Опрацювання та визначення основних інформаційних статистичних джерел в Україні та світі (наприклад, перепис населення), проведення їх аналізу

Тема 5. Статистика чисельності та структури населення. Статистика праці

5.1. Статистика чисельності та соціальної структури населення Взаємозв'язок демографічних та соціальних процесів. Населення як об'єкт

соціальної статистики. Основні категорії: наявне населення; постійне населення; тимчасово проживаючі; тимчасово. Логічна залежність між чисельністю населення цих категорій.

Поняття та показники руху населення. Соціальна стратифікація. Поняття страта та соціальний клас. Принципи стратифікації. Моделі стратифікації. Соціальна мобільність: сутність, показники, методи вивчення.

Семінар:

Питання для обговорення:

1. Методи прогнозування чисельності населення (глобальний метод та метод вікових пересувань).
2. Особливості та наслідки соціальної стратифікації в сучасній Україні.
3. Соціальні класи та їх характеристики (еліта, середній клас, «голубі комірці», маргінали).

Практичне заняття:

1. Розв'язування типових задач на визначення чисельності наявного населення на початок і кінець року, кількості постійного населення на кінець року, коефіцієнтів народжуваності, смертності та приросту для постійного населення; визначення перспективної чисельності населення.

5.2. Статистика ресурсів праці, зайнятості та умов праці Основні завдання статистики ресурсів праці та зайнятості. Джерела інформації. Визначення основних понять статистики ресурсів праці та зайнятості. Методи статистичного вивчення економічної активності населення. Методи статистичного вивчення зайнятості і безробіття: динаміка й структура зайнятості; аналіз причин, поширеності та тривалості безробіття. Соціальні наслідки формування ринку праці.

Семінар:

Питання для обговорення:

1. Методи статистичного вивчення економічної активності населення. Система статистичних показників, що характеризують економічну активність: коефіцієнт економічного навантаження; рівень економічної активності; рівень економічної неактивності; коефіцієнт використання трудових ресурсів.

2. Методи статистичного вивчення зайнятості та безробіття. Система показників, що характеризують зайнятість та безробіття: рівень загальної зайнятості; рівень зайнятості за методологією МОП, рівень безробіття, показники рівня зареєстрованого безробіття, показники рівня довготривалого безробіття, розширений показник безробіття.

3. Система показників умов праці: показники тривалості робочого часу; показники регулярності й тривалості оплачуваних відпусток; показники змісту та охорони праці; показники професійної захворюваності й професійного травматизму; показники оплати праці; показники трудових конфліктів; показники, що характеризують несприятливість умов праці.

4. Соціальні наслідки формування ринку праці.

Практичне заняття:

1. Розв'язування задач за тематикою семінарського заняття.

Тема 6. Статистика рівня життя населення

6.1. Статистика доходів і споживання. Рівень життя населення Домогосподарство як об'єкт дослідження рівня життя населення. Поняття сім'ї

та домогосподарства. Джерела інформації для вивчення домогосподарств. Диференціація населення за рівнем матеріального добробуту. Квантилі та децилі розподілу. Аналіз структури витрат та споживання населення, а також факторів, що на них впливають. Бідність: сутність явища та його соціальні наслідки.

Семінар:

Питання для обговорення:

1. Доходи і ресурси домогосподарства (грошові доходи; негрошові доходи; загальні доходи; сукупні ресурси).
2. Основні складові доходів населення.
3. Соціальні гарантії: прожитковий мінімум, межа бідності, мінімальна заробітна плата і мінімальна пенсія.
4. Роль статистики в розробці та реалізації програм подолання бідності в Україні.

Практичне заняття

1. Основні поняття статистики споживання: соціально-економічні нормативи споживання (цільові, раціональні нормативи і соціальні гарантії); споживчий кошик; бюджет прожиткового мінімуму; раціональний споживчий бюджет; фактичний споживчий бюджет).

2. Якісні рівні життя населення: достаток; нормальний рівень; бідність; злиденність.

Практичне заняття:

1. Підготувати, репрезентувати та захистити наукову роботу за напрямком «Порівняльна характеристика основних показників рівня життя населення України за декілька років», наприклад, порівняльна характеристика мінімальної пенсії за 2010-2020 рр., використовуючи інформацію з сайту Державної служби статистики України.

6.2. Статистика соціального захисту населення Поняття соціального захисту. Завдання статистичного вивчення соціального захисту. Сутність та джерела фінансування соціального забезпечення. Сутність та основні види соціальної допомоги. Трудові і соціальні пенсії.

Допомоги як вид соціального захисту, їх класифікація за тривалістю виплат та цільовим призначенням.

Семінар:

Питання для обговорення:

1. Джерела інформації про соціальний захист населення.
2. Види загальнообов'язкового державного соціального страхування.
3. Основні групи соціальної допомоги.
4. Статистика інвалідності населення.
5. Державна допомога малозабезпеченим сім'ям. Субсидії. Пільги.

Практичне заняття:

1. Опрацювати методiku проведення моніторингу та оцінювання ефективності програм соціальної підтримки населення.

2. Дослідити методологічні положення стандартного модульного опитування населення щодо ефективності програм соціальної допомоги.

Практичне заняття:

1. Підготувати, репрезентувати та захистити наукову роботу за напрямком «Порівняльна характеристика основних показників соціального захисту населення України на населення іншої країни світу за декілька років», наприклад, порівняльна характеристика соціального страхування в Україні та Німеччині у 2018-2020 роках.

Тема 7. Види соціальної статистики (Частина 1)

7.1. Статистика освіти. Соціальне значення освіти в суспільстві згідно з концепцією людського розвитку. Основні завдання статистики освіти. Визначення основних понять статистики освіти. Система основних показників освіти.

7.2. Статистика охорони здоров'я і медичного обслуговування. Основні завдання статистики охорони здоров'я і медичного обслуговування.

Система показників популяційного здоров'я. Середня очікувана тривалість майбутнього життя. Основні показники загальної захворюваності.

Основні методи та система показників для вивчення стану і діяльності мережі охорони здоров'я. Схема аналізу ефективності системи охорони здоров'я.

Семінар. Статистика освіти та охорони здоров'я

Питання для обговорення:

1. Рівні та види освіти.
2. Показники, які характеризують мережу освіти.
3. Показники, які характеризують досягнутий населенням рівень освіти і доступ населення до професійної діяльності.
4. Фінансування освіти.
5. Поняття здоров'я населення, його основні аспекти.
6. Показники діяльності амбулаторно-поліклінічних закладів.
7. Показники діяльності стаціонарних закладів.

Практичне заняття:

1. Провести комплексний порівняльний аналіз рівня освіти в Україні та будьякій іншій країні світу за останні 5 років. Наприклад, порівняльна характеристика рівня освіти в Україні та Польщі у 2016-2021 роках.

Практичне заняття:

1. Дослідити вплив соціально-економічних факторів та стану навколишнього середовища на здоров'я населення. У вигляді порівняльних таблиць та діаграм надати інформацію щодо стану здоров'я сільського та міського населення. Прописати аналіз таблиць та діаграм, а також загальні висновки. Презентувати у вигляді реферату та презентації.

2. Проаналізувати ефективність системи охорони здоров'я в Україні протягом останніх десяти років. Аналіз представити у вигляді реферату та презентації до нього.

Тема 8. Види соціальної статистики (Частина 2)

8.1. Правова статистика Предмет, метод і джерела правової статистики Методи правової статистики. Класифікації та групування у правовій статистиці Статистичні показники злочинності. Т

8.2. Статистика політичного та громадського життя Предмет, завдання та джерела даних про громадсько-політичне життя. Статистика виборчої системи та виборчих органів влади. Статистика державного управління та

місцевого самоврядування; Статистика політичних та інших масових громадських організацій. Статистика здійснення політичних прав і свобод громадян.

Семінар. Статистика правова та політичного і громадського життя
Питання для обговорення:

1. Історія розвитку правової статистики в Україні.
2. Латентна злочинність.
3. Статистика політичного життя населення.
4. Статистика громадського життя населення

Практичне заняття. Розв'язування типових задач на визначення складу засуджених, чисельності засуджених за рік, коефіцієнту злочинності.

Практичне заняття. Розв'язування типових задач на оцінювання зв'язку між статтю та відношенням до збільшення пенсійного віку, задач на визначення ймовірності настання подій та із застосуванням вибіркового методу.

4. Структура навчальної дисципліни

№	Назва теми	Кількість годин			Всього
		У тому числі			
		лекції	семінари	с.р.	
Кредит 1					
Економічні основи у соціальній роботі					
1	Теоретичні основи економіки в сфері соціальної роботи.	2	10	-	12
2	Економічні основи діяльності організації, установ та служб у сфері соціальної роботи	2	8	-	10
3	Основи економіки охорони здоров'я	4	4	-	8
Всього кредит I		8	22	-	30
Кредит 2					
Основи статистики в соціальній роботі					
4	Теоретичні основи статистики	2	4	-	6
5	Статистика чисельності та структури населення. Статистика праці	2	4	-	6
6	Статистика рівня життя населення	4	4	-	8
7	Види соціальної статистики (Частина 1)	2	2	-	4
8	Види соціальної статистики (Частина 2)	2	4	-	6
Всього кредит II		12	18	-	30
Всього II семестр		20	40	-	60
Всього за рік		20	40	-	60

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1		
Економічні основи у соціальній роботі		
1.	Економічні основи соціальної роботи	2

2.	Економічна політика і система соціального захисту населення	2
3.	Об'єктивна необхідність соціального захисту населення в суспільстві ринкових відносин	2
4.	Економічний простір соціальної роботи	2
5.	Нормативно-правова база економічної діяльності в сфері соціальної роботи	2
6.	Матеріальний добробут населення, його структура та динаміка	2
7.	Економічний статус як фактор диференціації у соціальній роботі	2
8.	Мінімальні державні соціально-економічні гарантії, пільги та виплати різним верствам населення	2
9.	Організаційно-економічні основи соціального забезпечення та його особливості на сучасному етапі	2
10.	Основи економіки охорони здоров'я.	1
11.	Планування та прогнозування в системі охорони здоров'я. Основи фінансового планування в системі охорони здоров'я.	1
12.	Ринок послуг охорони здоров'я. Основи маркетингу медичних послуг. Організація маркетингової діяльності.	1
13.	Ефективність діяльності системи і закладів охорони здоров'я.	1
Кредит 2		
Основи статистики в соціальній роботі		
14.	<i>Практичне заняття:</i> Опрацювання та визначення основних інформаційних статистичних джерел в Україні та світі (наприклад, перепис населення), проведення їх аналізу	1
15.	<i>Практичне заняття:</i> Розв'язування типових задач на визначення чисельності наявного населення на початок і кінець року, кількості постійного населення на кінець року, коефіцієнтів народжуваності, смертності та приросту для постійного населення; визначення перспективної чисельності населення.	1
16.	<i>Практичне заняття:</i> Розв'язування задач за тематикою семінарського заняття.	1
17.	Доходи і ресурси домогосподарства (грошові доходи; негрошові доходи; загальні доходи; сукупні ресурси).	1
18.	Основні складові доходів населення.	1
19.	Соціальні гарантії: прожитковий мінімум, межа бідності, мінімальна заробітна плата і мінімальна пенсія.	1
20.	Роль статистики в розробці та реалізації програм подолання бідності в Україні.	1
21.	<i>Практичне заняття:</i> 1. Основні поняття статистики споживання: соціально-економічні нормативи споживання (цільові, раціональні нормативи і соціальні гарантії); споживчий кошик; бюджет прожиткового мінімуму; раціональний споживчий бюджет; фактичний споживчий бюджет). 2. Якісні рівні життя населення: достаток; нормальний рівень; бідність; злиденність.	1
22.	<i>Практичне заняття:</i> Підготувати, репрезентувати та захистити	1

	наукову роботу за напрямком «Порівняльна характеристика основних показників рівня життя населення України за декілька років», наприклад, порівняльна характеристика мінімальної пенсії за 2010-2020 рр., використовуючи інформацію з сайту Державної служби статистики України.	
23.	<i>Практичне заняття:</i> 1. Опрацювати методику проведення моніторингу та оцінювання ефективності програм соціальної підтримки населення. 2. Дослідити методологічні положення стандартного модульного опитування населення щодо ефективності програм соціальної допомоги	1
24.	<i>Практичне заняття:</i> 1. Підготувати, репрезентувати та захистити наукову роботу за напрямком «Порівняльна характеристика основних показників соціального захисту населення України на населення іншої країни світу за декілька років», наприклад, порівняльна характеристика соціального страхування в Україні та Німеччині у 2018-2020 роках.	2
25.	<i>Практичне заняття:</i> 1. Провести комплексний порівняльний аналіз рівня освіти в Україні та будьякій іншій країні світу за останні 5 років. Наприклад, порівняльна характеристика рівня освіти в Україні та Польщі у 2016-2021 роках.	2
26.	<i>Практичне заняття:</i> 1. Дослідити вплив соціально-економічних факторів та стану навколишнього середовища на здоров'я населення. У вигляді порівняльних таблиць та діаграм надати інформацію щодо стану здоров'я сільського та міського населення. Прописати аналіз таблиць та діаграм, а також загальні висновки. Презентувати у вигляді реферату та презентації. 2. Проаналізувати ефективність системи охорони здоров'я в Україні протягом останніх десяти років. Аналіз представити у вигляді реферату та презентації до нього.	2
27.	<i>Практичне заняття.</i> Розв'язування типових задач на визначення складу засуджених, чисельності засуджених за рік, коефіцієнту злочинності.	2
28.	<i>Практичне заняття.</i> Розв'язування типових задач на оцінювання зв'язку між статтю та відношенням до збільшення пенсійного віку, задач на визначення ймовірності настання подій та із застосуванням вибіркового методу.	2
	Всього II семестр	18
	Всього за рік	40

6. Індивідуальні завдання

Тема 1. Економічні основи соціальної роботи

Тема 2. Економічна політика і система соціального захисту населення

Тема 3. Об'єктивна необхідність соціального захисту населення в суспільстві ринкових відносин

Тема 4. Економічний простір соціальної роботи

Тема 5. Нормативно-правова база економічної діяльності в сфері соціальної роботи

Тема 6. Матеріальний добробут населення, його структура та динаміка

Тема 7. Економічний статус як фактор диференціації у соціальній роботі

Тема 8. Мінімальні державні соціально-економічні гарантії, пільги та виплати різним верствам населення

Тема 9. Організаційно-економічні основи соціального забезпечення та його особливості на сучасному етапі

Тема 10. Основи економіки охорони здоров'я.

Тема 11. Планування та прогнозування в системі охорони здоров'я. Основи фінансового планування в системі охорони здоров'я.

Тема 12. Ринок послуг охорони здоров'я. Основи маркетингу медичних послуг. Організація маркетингової діяльності.

Тема 13. Ефективність діяльності системи і закладів охорони здоров'я.

Тема 14. Методологічні основи статистики 1. Дослідити методологію процесу прийняття рішень з використанням статистичних методів. 2. Охарактеризувати застосування статистичних методів на практиці 3. Розкрити організацію статистики в Україні.

Тема 15. Предмет та завдання соціальної статистики 1. Описати основні переваги та недоліки перепису населення як джерела інформації про населення 2. Розкрити основні відмінності між адміністративними даними та звітністю підприємств, організацій, установ. 3. Розкрити зв'язок соціальної статистики з іншими науками.

Тема 16. Статистика чисельності та соціальної структури населення: 1. Визначити категорії населення та їх взаємозв'язок. 2. Описати абсолютні та відносні показники природного руху населення. 3. Дати коротку характеристику стану та руху населення України.

Тема 17. Статистика ресурсів праці, зайнятості та умов праці 1. Охарактеризувати визначення рівня зайнятості населення. 2. Проаналізувати вивчення тривалості безробіття та тривалості пошуку роботи. 3. Дати характеристику економічної активності населення.

Тема 18 . Статистика доходів і споживання. Рівень життя населення 1. Охарактеризувати специфічні особливості бідності в Україні. 2. Дослідити особливості обчислення індексу людського розвитку. 3. Розкрити структуру прожиткового мінімуму. 4. Охарактеризувати показник середньої заробітної плати у динаміці та у регіональному розрізі.

Тема 19. Статистика соціального захисту населення 1. Розглянути види загальнообов'язкового державного соціального страхування. 2. Розкрити особливості соціального забезпечення. 3. Опрацювати види соціальної допомоги. 4. Розглянути статистичний аспект соціальної підтримки сім'ї.

Тема 20. Статистика освіти 1. Розглянути джерела інформації про освіту. 2. Репрезентувати структуру освіти України. 3. Дослідити освітні та освітньо-кваліфікаційні рівні освіти.

Тема 21. Статистика охорони здоров'я і медичного обслуговування 1. Вкажіть основні джерела фінансування та форми власності закладів охорони здоров'я. 2. Розкрийте структуру закладів системи охорони здоров'я. 3. Опишіть основні напрями діяльності лікувально-профілактичних, санітарнопрофілактичних, фармацевтичних та закладів медико-соціального захисту.

Тема 22. Правова статистика 1. Назвіть джерела інформації правової статистики в Україні. 2. Охарактеризуйте розвиток правової статистики в Україні. 3. Розкрийте види адміністративних правопорушень.

Тема 23. Статистика політичного та громадського життя 1. Охарактеризуйте статистику органів місцевого самоврядування в Україні. 2. Назвіть джерела вивчення громадської думки. 3. Розкрийте статистику суспільно-політичного життя населення.

7. Самостійна робота

Не передбачено

8. Методи навчання

В сучасних умовах економічного розвитку України перед вищими навчальними закладами стоїть завдання підвищення якості підготовки фахівців економічного профілю. Одним із шляхів вирішення даного завдання є удосконалення форм та методів навчання, упровадження в навчальний процес новітніх освітніх технологій.

Проблемні лекції направлені на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми обмежується двома-трьома ключовими моментами. Студентам під час лекцій роздається друкований матеріал, виділяються головні висновки з питань, що розглядаються. При читанні лекцій студентам даються питання для самостійного обмірковування. Студенти здійснюють коментарі самостійно або за участю викладача.

Робота в малих групах дає змогу структурувати семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду спілкування.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Мозкові атаки – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію

Кейс-метод – розгляд, аналіз конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються; для представлення певних; досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань

9. Методи контролю

1. Метод усного контролю: індивідуальне або фронтальне опитування.
2. Метод письмового контролю: контрольна робота
3. Метод тестового контролю (письмового).
4. Метод самоконтролю.
5. Підсумковий контроль: атестація.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

оцінка **«відмінно»** (10-12 балів) виставляється за глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах, вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку, чітко, лаконічно, логічно послідовно відповідати на поставлені питання, вміння застосовувати теоретичні положення при виконанні практичних завдань;

оцінка **«добре»** (7-9 балів) виставляється за міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені питання, які, однак, містять певні (несуттєві) неточності, за вміння застосовувати теоретичні положення при виконанні практичних завдань;

оцінка **«задовільно»**(4-6 балів) виставляється за посередні знання навчального матеріалу, мало аргументовані відповіді, слабе застосування теоретичних положень при виконанні практичних завдань;

оцінка **«незадовільно»** (3-1 бали) виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння застосувати теоретичні положення при виконанні практичних завдань.

Оцінювання знань студентів за письмові (тестові, самостійні) роботи здійснюється відповідно до критеріїв оцінювання кожного виду робіт.

10. Методичне забезпечення

Розроблено навчально-методичний комплекс, методичні рекомендації щодо самостійного вивчення навчальної дисципліни, для виконання семінарських занять.

11. Рекомендована література

Основні:

1. Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» від 5 жовтня 2000 р. № 2017-III. [Електронний ресурс]. — Режим доступу до офіційного вебсайту Верховної Ради України : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>
2. Закон України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» від 1 червня 2000 р. № 1768-III. [Електронний ресурс]. — Режим доступу до офіційного вебсайту Верховної Ради України: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1768-14>.

3. Закон України «Про державну статистику» від 17.09.1992 р. №2614-XII. [Електронний ресурс]. — Режим доступу до офіційного веб-сайту Верховної Ради України: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2614-12>.
4. Методика комплексної оцінки бідності: Затв. Наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Національної академії наук України 08.10.2012 № 629/1105/1059/408/612 [Електронний ресурс]. — Режим доступу до офіційного веб-сайту Верховної Ради України : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1785-12/print1376473352592960>.
5. Методика проведення моніторингу та оцінювання ефективності програм соціальної підтримки населення: Затв. Наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Національної академії наук України від 12 березня 2013 року № 114/242/392/85/85 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2013/85/metod_85_2013.zip.
6. Методологічні положення з організації державного статистичного спостереження «Обстеження умов життя домогосподарств»: Затв. Наказ Державної служби статистики України від 23.12.2011 № 373. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2011/373/met_373.zip.
7. Методологічні положення з організації державного статистичного спостереження «Умови праці на підприємствах»: Затв. Наказ Державної служби статистики України від 23.12.2011 № 395. [Електронний ресурс].
Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2011/395/met_395.zip.
8. Методологічні положення з організації державного статистичного спостереження щодо витрат на охорону навколишнього природного середовища: Затв. Наказ Державної служби статистики України від 23.12.2011 року № 392. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Методологічні положення зі статистичного аналізу природного руху населення: Затв. Наказ Державної служби статистики України від 08.02.2013 року № 39. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2013/39/metod_39.zip.
10. Методологічні положення щодо аналізу чисельності та складу населення: Затв. Наказ Держкомстату України від 13.12. 2006 року № 602. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/nas/nas_04.pdf.
11. Методологічні положення щодо класифікації та аналізу економічної активності населення: Затв. Наказ Державної служби статистики України від 19.01.2011 року № 12. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
12. Інструкція зі статистики кількості працівників : затверджена наказом Державного Комітету статистики України від 28 вересня 2005 р. № 286 : зі змінами від 05 жовтня 2006 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/spr/spr_02.pdf

13. Національний класифікатор України. Класифікатор професій ДК 003:2010: затверджений наказом Держспоживстандарту України від 28.07.2010 № 327 [Електронний ресурс]. — Режим доступу до офіційного веб-сайту Верховної Ради України: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/va327609-10>.

14. Костецький Я.І. Соціальна статистика: навчальний посібник. — Тернопіль. Економічна думка, 2018 р., 303 с.

Допоміжна

1. Антонюк В.П. Соціальна політика в контексті поліпшення стратифікації українського суспільства. *Збірник наукових праць Національного університету податкової служби України*. 2019. № 1. С. 19–26.

2. Гончаренко М.Л. Інвестиції у вищій освіті: особливості, тенденції та проблеми. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2021. Серія Економіка. Випуск 1(47), Т.1. С. 345–349.

3. Горкавий В.К. Статистика: підручник. Третє видання, перероблене і доповнене. К.: Алерта, 2020. 644 с.

4. Грабовець І.В. Вільний час та дозвіллева діяльність мешканців сучасного міста (за результатами соціологічного дослідження у м. Кривий Ріг). Сучасні суспільні проблеми у вимірі соціології управління: збірник наукових праць Дон. ДУУ. — 2023. — № 15. — С. 457–461.

5. Дугчак А.В. Соціальне забезпечення громадян: сучасний стан та перспективи розвитку. *Молодий вчений*. 2017. № 5(45). С. 568–572.

6. Краснопольська А.В., Папаєвич Н.М. Безробіття як сучасна складова соціального неблагополуччя населення. *Науковий огляд*. 2017. № 6(38). С 1–11.

7. Міщенко Д.А., Міщенко Л.О. Фінансування охорони здоров'я в Україні: проблеми та напрями їх вирішення. *Економічний простір*. 2016. № 106. С. 168–177.

8. Офіційний сайт Федерації професійних спілок України. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування у 2019 році [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/sotsialne-strakhuvannya-ipensijnezabezpechennya/11576-zagalnoobov-yazkove-derzhavne-sotsialne-strakhuvannya-u-2017-rotsi>

9. Пшик-Ковальська О., Сай Л. Аналізування тенденцій розвитку житлового будівництва в Україні: основні проблеми та перспективи. *Ефективність державного управління. Збірник наукових праць*. 2018. Вип. 30. С. 431–437.

10. Саврас І. Економіко-статистичне оцінювання впливу демографічних процесів на рівень життя населення Львівської області. *Ефективність державного управління. Збірник наукових праць*. 2015. Вип. 44.– С. 18–25.

11. Статистика ринку праці: міжнародні стандарти та національний досвід: навч. пос. [за ред. Н.С. Власенко, Н.В. Григорович, Н.В. Рубльової] К.: ТОВ «В-во «Консультант», 2017. 320 с.

12. Статистичний бюлетень «Заклади охорони здоров'я та захворюваність населення України» за 2019 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

13. Статистичний бюлетень «Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України» за 2018 /2019 н. рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

14. Статистичний збірник «Економічна активність населення України» за 2019 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

15. Статистичний збірник «Захист дітей, які потребують особливої уваги суспільства» за 2019 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publzhahist_u.htm

16. Статистичний збірник «Соціальні індикатори рівня життя населення» за 2019 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

17. Статистичний збірник «Соціальний захист населення України» за 2016 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publzhahist_u.htm

18. Шашівка Н.В., Надточій А.О. Причини та наслідки зниження рівня життя населення в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2019. № 1. С. 1–9.

19. Тахтарова К.А. Особливості роботи державної служби зайнятості України з деякими категоріями безробітного населення. *Економіка і організація управління*. 2017. №1 (25). С. 152–159.

20. Шаманська Н. Соціальний захист населення в контексті надання соціальних допомог: сучасний стан і пріоритети. *Галицький економічний вісник*. 2018. № 2(41).— С. 43–48.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Національної бібліотеки ім. В.І. Вернадського – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>

2. Наукова періодика України – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/>

3. Офіційний сайт Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича – Режим доступу: <http://www.library.univ.kiev.ua/>

4. Офіційний сайт наукової електронної бібліотеки періодичних видань НАН України – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/>

5. Офіційний сайт Державного комітету статистики України – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

6. Офіційний сайт Пенсійного фонду України – режим доступу: <https://portal.pfu.gov.ua/>

7. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України – режим доступу: <https://www.msp.gov.ua/>

8. Офіційний сайт Фонду соціального захисту інвалідів – режим доступу: <https://www.ispf.gov.ua/>